

กระบวนการสร้างสรรค์ การแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยชุด

“บุปผชาติทศราชราช”*

CREATION PROCESS OF CONTEMPORARY THAI PERFORMING ARTS

"BUPPHACHAT THOTSARAT RACHA"

ธนพล สามทองกล้า¹, ชญานูช เชียงคิ้ว² และ ศักดา มากเหมือน³

Thanapon Samthongkrum¹, Chayanuch Seaingkiw² and Sakda Makmuan³

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

¹⁻²Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

³นักวิจัยอิสระ

³independent researcher, Thailand

Corresponding Author's Email: thanapon@kru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอกระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย “บุปผชาติทศราชราช” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยที่ได้รับแรงบันดาลใจจากต้นรวงผึ้ง พรรณไม้ประจำพระองค์ รัชกาลที่ 10 มุ่งเน้นศึกษาและวิเคราะห์วิธีการออกแบบสร้างสรรค์การแสดงโดยใช้แรงบันดาลใจจากต้นรวงผึ้ง การผสมผสานนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์สากล เพื่อสร้างสรรค์การนาฏศิลป์ร่วมสมัย สามารถทำให้เกิดการสื่อสารกับผู้ชมในสังคมร่วมสมัยได้ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ การค้นคว้าเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงาน ประสพการณ์ของตัวผู้สร้างสรรค์ในฐานะนักแสดง ตลอดจนการนำเสนอผลงาน และสรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยสามารถนำเอาเอกลักษณ์ของต้นรวงผึ้ง พรรณไม้ประจำพระองค์ มาปรับประยุกต์เข้ากับการสร้างสรรค์การแสดงได้เป็นอย่างดี คณะผู้สร้างสรรค์ออกแบบสร้างสรรค์องค์ประกอบของการแสดง 4 องค์ประกอบดังนี้ 1.การ

* Received 28 May 2024; Revised 11 May 2024; Accepted 29 June 2024

กำหนดรูปแบบการแสดง 2. การออกแบบเครื่องแต่งกาย 3. กำหนดดนตรี 4. การออกแบบท่าที่ใช้การแสดง การสร้างสรรค์ครั้งนี้เป็นการรวบรวมองค์ความรู้เพื่อพัฒนาผลงานสร้างสรรค์การแสดงร่วมสมัย โดยมีการผสมผสานแนวคิดนาฏศิลป์ไทยแบบจารีตเข้ากับงานร่วมสมัยที่เน้นรูปแบบการเต้นแบบสากล เกิดการบูรณาการระหว่างศิลปะการแสดงทั้ง 2 ประเภทเข้าด้วยกัน อีกทั้งยังสนับสนุนให้การแสดงสื่อสารอารมณ์และความรู้สึกของผู้แสดงกับผู้ชมร่วมสมัยให้เข้าใจเอกลักษณ์ของต้นรวงผึ้งมากขึ้น ทั้งนี้การสร้างสรรค์การแสดงร่วมสมัยชุดนี้มีความแตกต่างไปจากการแสดงนาฏศิลป์ไทยตามจารีต คณะผู้สร้างสรรค์มิได้มีจุดประสงค์เพื่อทำลาย หากแต่เป็นการค้นหาแนวทางต่อยอดศิลปะการแสดงของไทยให้ดำรงอยู่ในสังคมร่วมสมัย

คำสำคัญ: นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย, บุปผาชาติ, กระบวนการสร้างสรรค์

Abstract

This article proposed a methodology for creating contemporary Thai performing arts inspired by the revered royal sacred grove associated with Phrabat Somdet Phra Poramenthara Mahathibodi Si Sinthon Maha Wachiralongkon Phra Wachiraklao Chao Yuhua, His Majesty King Rama X. By integrating creative design methodologies and drawing from the profound significance and aesthetic appeal of the sacred grove, the study explored elements of Thai and global performing arts to develop performances that resonated with contemporary society. Research methods included document analysis, interviews with performers involved in the creation process, presentation of findings, and conclusions.

The findings indicated that the creation process successfully incorporated key characteristics of the revered royal sacred grove into contemporary Thai performing arts. Four main aspects of the performance were identified namely, performance structure, costume design, musical arrangement, and choreography. Additionally, the article emphasized the successful integration of Thai and international dance forms to convey

emotions and sentiments within the enchanting atmosphere of the sacred grove, fostering deeper understanding of the dedicated flower. Notably, this creative process offered unique perspectives on contemporary dance arts, focusing on cultural preservation, and providing insights for further research into Thai performing arts in contemporary society.

Keywords: Contemporary Thai Performing Arts, Bupphachat, Creation Process

บทนำ

“วัฒนธรรมไทย” คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึง “ศิลปะการแสดงของไทย” เช่น โขน ละคร ลิเกหรือการฟ้อนรำต่าง ๆ ทั้งนี้ เพราะศิลปะการแสดง มีรูปแบบที่เห็นเด่นชัด สัมผัสได้ รูปแบบศิลปะการแสดงของไทย นั้น ได้มีพัฒนาการมาโดยลำดับทั้งในแนวของศิลปะในราชสำนัก หรือการแสดงพื้นบ้าน เช่น รำ ระเบียบฟ้อน ละคร โขน ซึ่งศิลปะการแสดงของไทยมักจะอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของกษัตริย์หรือพระบรมวงศ์ อันเป็นที่มาของวัฒนธรรมการแสดงที่รู้จักกันในปัจจุบัน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2563)

“ต้นรวงผึ้ง” มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Yellow star และชื่อวิทยาศาสตร์คือ *Schoutenia glomerata* King subsp. *peregrina* (Craib) Roekm. & Hartono เป็นพรรณไม้ที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย พบมากในป่าทางภาคเหนือ ความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,000-1,100 เมตร ต้นรวงผึ้งจัดเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง-ใหญ่ ความสูงประมาณ 5 เมตร ทนแดด และชอบขึ้นในที่แล้งหรือค่อนข้างแล้ง ลำต้นแตกกิ่งต่ำ ลักษณะลำต้นเป็นทรงพุ่มมน ออกใบเดี่ยวเรียงสลับกัน ด้านหน้าใบจะเป็นสีเขียวและหลังใบเป็นสีน้ำตาลนวล ดอกรวงผึ้งส่งกลิ่นหอมตลอดทั้งวัน และมีสีเหลืองอร่ามดูโดดเด่น ออกดอกเป็นช่อสั้นตามซอกใบ ลักษณะดอกมีกลีบเลี้ยง 5 แฉกคล้ายรูปดาวติดกับโคนกลีบและเป็นฐานรองกระจุยเกสรตัวผู้ ไม่มีกลีบดอก ดอกจะบานได้นาน 7-10 วัน โดยจะผลิดอกในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ส่วนผลของต้นรวงผึ้งมีขนาดเล็ก เส้นผ่านศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร เป็นทรงกลม ผลแห้ง และมีขน (สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์, 2562)

ต้นรวงผึ้ง พรรณไม้ประจำพระองค์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งต้นรวงผึ้ง ถือว่าเป็นพรรณไม้อันทรงคุณค่าและ

มีเกียรติชนิดหนึ่ง มักจะออกดอกในช่วงเดือนพระบรมราชสมภพ อีกทั้งสีเหลืองของดอกรวงผึ้งยังเป็นสีประจำวันพระบรมราชสมภพอีกด้วย นอกจากนี้พระองค์ยังทรงปลูกต้นรวงผึ้งไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่พระองค์เสด็จฯ ไปประกอบพระราชกรณียกิจ เพื่อพระราชทานไว้ให้เป็นตัวแทนแห่งพระองค์ท่านและเป็นสิริมงคลแก่ราษฎร คณะผู้สร้างสรรค์เล็งเห็นถึงความสำคัญของพรรณไม้ชนิดนี้จึงได้นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ในรูปแบบนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ (นาฏยประดิษฐ์) หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์แนวคิด รูปแบบ กลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่ง ๆ ที่แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยประดิษฐ์จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุมปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งซุ้ม การแสดงหมู่ การกำหนดดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย และส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญในการทำให้นาฏศิลป์ชุดหนึ่งสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ของผู้ออกแบบนาฏศิลป์ (สุพล วิรุฬห์รักษ์, 2547)

นาฏศิลป์แต่ละยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรม และกระแสนิยมของคนในสังคม ดังนั้นนาฏยเกวียกถึงต้องเป็นผู้เลือกสรรสิ่งที่เหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย หากสร้างสรรค์งานได้ตรงกับรสนิยมของคนยุคนั้น ก็จะได้รับเสียงตอบรับอย่างมั่งคั่งและเป็นที่ยอมรับของคนในแวดวงสังคม ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่และเปลี่ยนแปลงงานนาฏศิลป์ (พีรพงศ์ เสนุไสย, 2546) ด้วยเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงเพื่อการดำรงอยู่ของงานนาฏศิลป์จึงเกิดการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ร่วมสมัยขึ้น ในปัจจุบันการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยมีการผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์ไทยแบบจารีตดั้งเดิม กับการเต้นรำในแบบนาฏศิลป์ตะวันตก ซึ่งกำลังได้รับความนิยมเพราะเป็นการแสดงที่มีความแปลกใหม่ ยกตัวอย่างเช่นการนำเอาการเต้นบัลเล่ย์มาผสมผสานกับท่ารำไทยเกิดเป็นจินตลีลา เป็นต้น

ในการสร้างสรรค์การแสดงครั้งนี้คณะผู้สร้างสรรค์ได้รับแรงบันดาลใจจาก “ต้นรวงผึ้ง” พรรณไม้ประจำพระองค์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยคณะผู้สร้างสรรค์ได้นำเอาแนวคิดนาฏยประดิษฐ์ คือการนำนาฏศิลป์ตั้งแต่ 2 รูปแบบขึ้นไป ผสมผสานเป็นงานหนึ่งชิ้น เช่นนาฏศิลป์ตะวันตกกับนาฏศิลป์ไทย เป็นต้น นาฏยประดิษฐ์ประเภทนี้จะพบการผสมผสานนาฏยลักษณะของแต่ละอย่างเอาไว้อย่างชัดเจนเช่น ลักษณะการจีบ การกระดกเท้าไปข้างหลัง การทรงตัว ยังคงเป็น

แบบนาฏศิลป์ไทยส่วนเท้าและการเคลื่อนไหวอาจเป็นการประดิษฐ์ตามแบบนาฏยลักษณ์อื่นเป็นต้น ซึ่งในงานสร้างสรรค์ชุดนี้คณะผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ของต้นรวงผึ้ง พบว่ามีถิ่นกำเนิดอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย จึงได้นำเอานาฏศิลป์พื้นบ้านภาคเหนือและนาฏศิลป์ไทยแนวจารีต มาผสมผสานกันแล้วยังนำเอานาฏศิลป์ตะวันตก มาผสมผสานเพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ เพื่อนำเสนอการแสดงนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ จะทำให้เกิดการบูรณาการ ผสมผสานระหว่างศิลปะการแสดงทั้ง 3 ประเภทนี้และทำให้เกิดเป็นงานศิลปะการแสดงขึ้นใหม่ขึ้น

คณะผู้สร้างสรรค์เล็งเห็นถึงความสำคัญของ ต้นรวงผึ้ง ซึ่งเป็นพรรณไม้ประจำพระองค์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะนำมาสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ชุด บุปผชาติทศราชา โดยใช้ข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ของ ต้นรวงผึ้ง มาเป็นขอบเขตของเนื้อหา และสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ โดยใช้แนวคิดนาฏยประดิษฐ์ การผสมผสานรูปแบบการแสดงที่หลากหลาย สร้างสรรค์การแสดงที่แตกต่างไปจากการแสดงนาฏศิลป์ไทยแบบดั้งเดิม เพื่อดำรงอยู่กับสังคมร่วมสมัย ทั้งนี้ในการนำเสนอการแสดงนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ชุด บุปผชาติทศราชา ยังคงนำเอาท่ารำนานาฏศิลป์ไทยแบบจารีตมาเป็นรูปแบบหลักในการนำเสนอผลงาน และนำท่ารำนานาฏศิลป์พื้นบ้านภาคเหนือ รวมไปถึงท่าเต้นแบบนาฏศิลป์ตะวันตกมาผสมผสาน เพื่อให้ได้รูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างและหลากหลาย สร้างความน่าสนใจให้มากยิ่งขึ้น ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ชมในยุคสังคมร่วมสมัย การสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้ จึงเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการนำเสนองานนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ สู่วงการศิลปะการแสดงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยชุด “บุปผชาติทศราชา”

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย “บุปผชาติทศราชา” เป็นการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะการแสดงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย “บุปผชาติทศราชา” ให้เกิดขึ้น โดยผู้คณะผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ และได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสารตำรา คณะผู้สร้างสรรค์เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารจากหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดสถาบันการศึกษาและร้านหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับต้นรวงผึ้ง และการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย เพื่อศึกษาตามกรอบแนวคิดที่นำมาอธิบายวิธีการสร้างสรรค์ผลงาน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม คณะผู้สร้างสรรค์เน้นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม นำมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน

ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการสร้างสรรค์ นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย “บุปผาชาติทศราราช” คณะผู้สร้างสรรค์ได้แบ่งการสร้างสรรค์การแสดงเป็น 4 องค์ประกอบของการแสดงได้ดังนี้ 1.กำหนดรูปแบบการแสดง 2.การออกแบบเครื่องแต่งกาย 3.กำหนดดนตรี 4. การออกแบบท่าที่ใช้ในการแสดง โดยระหว่างการสร้างสรรคการแสดงมีการบันทึกกระบวนการทำงาน ปัญหาที่พบและวิธีการแก้ไข ตลอดระยะเวลาของการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปสังเคราะห์วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การเผยแพร่ผลงานนาฏศิลป์ร่วมสมัย “บุปผาชาติทศราราช” ต่อสาธารณชนโดยใช้พื้นที่ใน การเผยแพร่ผลงาน คือ งานแข่งขันศิลปะหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 71 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 5 สรุปและอภิปรายผลจากการเรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้ว ผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์นำไปสู่การเขียนบทความวิชาการ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย “บุปผาชาติทศราราช” โดยผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาขั้นตอนในการออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ศิลปินผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในการสร้างสรรค์การแสดงร่วมสมัย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์แสดงให้เกิดขึ้น โดยผู้สร้างสรรค์สรุปตามองค์ประกอบของการแสดงได้ดังนี้

- 1.การกำหนดรูปแบบการแสดง
- 2 การออกแบบเครื่องแต่งกาย
- 3 กำหนดดนตรี
- 4 การออกแบบท่าที่ใช้การแสดง

1. การกำหนดรูปแบบการแสดง

คณะผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดรูปแบบการแสดงชุด “บุปผชาติพศราชา” ให้อยู่ในรูปแบบของนาฏศิลป์ไทยประเภทระบำ ซึ่งเป็นการร่ายรำของดอกรวงผึ้ง ให้ผู้แสดงเปรียบเสมือนดอกรวงผึ้งที่ออกมาร่ายรำด้วยความสนุกสนาน พลั้วไหว ความภูมิใจในตัวเองที่ได้เป็นพรรณไม้ประจำพระองค์และน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีต่อปวงชนชาวไทย คณะผู้สร้างสรรค์ได้แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1	ช่วงที่ 1 นำเสนอความสวยงามของดอกรวงผึ้งตามธรรมชาติความพลิ้วไหวไปกับสายลม และแสงแดด
ช่วงที่ 2	ช่วงที่ 2 นำเสนอการผลิดอกในช่วงฤดูฝน ของต้นรวงผึ้ง
ช่วงที่ 3	ช่วงที่ 3 นำเสนอการอาศัยราทพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตารางที่ 1 กำหนดรูปแบบการแสดง

2. การออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดง

คณะผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาลักษณะของต้นรวงผึ้ง จากข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะเด่นคือดอกสีเหลืองเข้ม มีกลิ่นหอมตลอดทั้งวัน มีช่อดอกดกที่เกิดตามซอกใบเป็นช่อสั้น โคนกลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน ปลายแยกออกเป็น 5 แฉกคล้ายรูปดาว ไม่มีกลีบดอก มีเกสรตัวผู้จำนวนมาก ซึ่งส่วนที่มองเห็นเป็นสีเหลืองเหมือนดอกนั้นคือเกสรตัวผู้ที่รวมกันเป็นกระจุก ลำต้นแตกกิ่งต่ำ กิ่งค่อนข้างเล็กเรียวอดเป็นพุ่มมน ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปแผ่นใบสองข้างไม่เท่ากัน ผิวใบด้านบนสีเขียว ด้านล่างสีน้ำตาลอมนวล คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลข้างต้นมาใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดง เพื่อนำเสนอตัวผู้แสดงเป็นดอกรวงผึ้ง โดยใช้สีหลักเป็นสีเหลืองเข้ม ออกแบบเสื้อจากรูปแบบของชุดไทยดุสิต เป็นเสื้อแขนกุดพื้นเหลืองเข้ม ปัก

ด้วยไหมสีเงิน และสีทองเพื่อเพิ่มความวิจิตร และเสื้อผ้าชุดยังเป็นหนึ่งในแบบชุดที่พระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงอีก ซึ่งเป็นพระบรมราชชนนีของ พระบาทสมเด็จพระ-ปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ์ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ออกแบบกระโปรงในรูปแบบยาว วงกลม สีเหลืองเพื่อนำเสนอให้มีความร่วมสมัยมากขึ้น มีผ้าคาดเอวสีขาวปักกลดลายด้วยดอกทรงผิงดินปั้นใช้เพื่อรัดเอวให้ผู้แสดงมีสรีระที่สวยงาม ใส่จอนหูที่ประดิษฐ์ขึ้นจากดอกทรงผิงดินปั้น รวบผมมวยสูงปักปิ่นที่ประดิษฐ์จากดอกทรงผิงดินปั้น และสวมใส่เครื่องประดับต่าง ๆ เพื่อประกอบให้การแสดงเกิดสุนทรียะมากยิ่งขึ้น ดังนี้

ศิริภรณ์	พัทธภรณ์	ถนิมพิมพาภรณ์
จอนหู 	 เสื้อ	กำไลและสร้อยคอ
 ปิ่นปักผม	 กระโปรง	 คอเช็ด

ตารางที่ 2 เครื่องแต่งกายประกอบการแสดง

ที่มา: คณะผู้สร้างสรรค์, 13 มกราคม 2567

รูปที่ 1 เครื่องแต่งกายประกอบการแสดง

ที่มา: คณะผู้สร้างสรรค์, 13 มกราคม 2567

3. กำหนดดนตรี

คณะผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ชุด “บุปผชาติทศราชา” เพื่อให้เกิดสุนทรียะในการแสดง โดยเลือกใช้เป็นดนตรีไทยร่วมสมัย มีการผสมผสานทั้งเครื่องดนตรีไทย และเครื่องดนตรีสากล รวมไปถึงซาวด์เอฟเฟกต์เพื่อให้การแสดงมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ประกอบไปด้วย ดนตรีไทย ระนาด เปิงมาง ขลุ่ย ฉิ่ง กลองแขก ดนตรีสากล คีบอร์ด เครื่องเป่าลมไม้ เครื่องทองเหลือง และซาวด์เสียงประกอบอื่น ๆ เสียงนกร้อง เสียงลม เสียงฟ้าผ่า เสียงฝนตก ที่ช่วยเสริมให้การสร้างสรรค์ดนตรีมีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยคณะผู้สร้างสรรค์ได้แบ่งดนตรีออกเป็น 3 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 เปิดการแสดงด้วยเสียงเปิงมาง ประกอบกับเสียงนกร้อง และเสียงลม มีเครื่องดนตรีที่ให้เสียงความรู้สึกเบา สบาย เช่นขลุ่ย และเครื่องเป่าลมไม้ เป็นต้น ในทำนองที่เข้าถึงปานกลาง เพื่อนำเสนอธรรมชาติของต้นรวงผึ้ง ความพลีไหว ไปตามสายลม ยามเช้า

ช่วงที่ 2 ทำนองดนตรีมีจังหวะที่เร็วมากขึ้น นำเสนอการแบ่งบานของดอก รวงผึ้ง การรวมขอ ใช้เสียงระนาด ประกอบกับเครื่องเป่าลมทองเหลือง เพื่อสื่อถึงความสุข สนาบของดอกรวงผึ้งที่ออกมาารายร่วมกัน

ช่วงที่ 3 เริ่มด้วยเสียงฟ้าผ่าและเสียงฝนสื่อถึงการเข้าสู่ช่วงฤดูฝน ซึ่งตรงกับช่วงเดือนพระบรมราชสมภพ คนตรีจะมีทำนองที่ช้าลง เพื่อนำเสนอการน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของในหลวง และดนตรีจะกึกก้องกังวาลขึ้นในช่วงท้ายเป็นการอศิรวาทพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ์ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว และสื่อถึงความภูมิใจที่ได้เป็นพสกนิกรใต้พระร่มพระบารมี

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการออกแบบท่าที่ใช้ในการแสดง

4. การออกแบบท่าที่ใช้ในการแสดง

จากการศึกษา แนวคิดในการออกแบบนาฏศิลป์จากประสบการณ์การแสดงประกอบกับแรงบันดาลใจของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ โดยใช้หลักการออกแบบการเคลื่อนไหว 4 ประการได้แก่ 1) ใช้หลักการจินตนาการ 2) ใช้หลักการตีบทผสมผสานท่าทางธรรมชาติ 3) ใช้หลักการนำท่ารำเก่ามาพัฒนาใหม่ 4) ใช้หลักการสร้างสรรค์กระบวนท่ารำใหม่ในรูปแบบการรำตีบทตามคำร้องและทำนองเพลง (ณัฏฐนันท์ จันนิวงษ์, 2556) คณะผู้สร้างสรรค์ ได้เลือกกระบวนท่ารำที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงครั้งนี้ สามารถแบ่งออกได้ 2 รูปแบบดังนี้

1. กระบวนท่ารำนาฏศิลป์ไทยแบบจารีต คณะผู้สร้างสรรค์ได้คำนึงถึงความสำคัญของกระบวนท่าทางนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากนักแสดงมีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ไทยเป็นหลัก จึงส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์นำโครงสร้างทางด้านนาฏศิลป์ไทยเป็นพื้นฐานในการออกแบบ

2. กระบวนท่ารำพื้นเมืองภาคเหนือ คณะผู้สร้างสรรค์ได้นำเอาท่ารำพื้นเมืองของภาคเหนือมาผสมผสาน เนื่องจากข้อมูลที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับต้นรวงผึ้งมักจะพบมากในแถบภาคเหนือของประเทศไทย

3. กระบวนท่ารำนาฏศิลป์ร่วมสมัย คณะผู้สร้างสรรค์ได้นำเอาทฤษฎีองค์ประกอบการเต้นของ Diane Aldis มาใช้ในการสร้างสรรค์ท่าทางการแสดง โดยจะอธิบายดังนี้

- ร่างกาย(body) คณะผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบกระบวนท่าให้มีการใช้อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายอย่างครบถ้วนซึ่งในบางครั้งได้ออกแบบให้เคลื่อนไหวเพียงบางส่วน

- การกระทำ(action) การแสดงออกของนาฏศิลป์สามารถแสดงออกผ่านทางสีหน้าและแววตาของผู้แสดง ในการสื่ออารมณ์ของการแสดง รวมไปถึงการกระทำ และการหยุด

- ที่ว่าง (space) คณะผู้วิจัยได้ออกแบบที่ว่างของการแสดงในครั้งนี้โดยจะประกอบไปด้วยระดับขนาดทิศทางพื้นที่และจุดสำคัญ
- เวลา(time) เวลาในที่นี้คือการออกแบบท่าที่เคลื่อนไหวให้สัมพันธ์กับจังหวะการออกแบบท่าของคณะผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบท่าที่ประกอบไปด้วยความช้าและเร็วสลับกันไปตามจังหวะทำนอง
- พลังการแสดง(energy) พลังในการแสดงนี้สามารถเชื่อมโยงกับองค์ประกอบการแสดงทางด้านร่างกายการกระทำที่ว่างและเวลาคณะผู้สร้างสรรค์ให้ความสำคัญกับการใช้ลมหายใจซึ่งลมหายใจสามารถช่วยสร้างพลังในการเคลื่อนไหวและถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกให้กับนักแสดงได้เป็นอย่างดี

ทำรำนานาฏศิลป์ไทยแบบจารีต	อธิบาย
	ทำรำจากนาฏศิลป์ไทยแบบจารีต ทำชำนางนอน นำมาใช้ในการแสดง
	ทำรำจากนาฏศิลป์ไทยแบบจารีต ทำตั้งวงกลางนำมาใช้ประกอบการแสดง

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการออกแบบท่าที่ใช้ในการแสดง

ที่มา: คณะผู้สร้างสรรค์ , 12 มกราคม 2566

ทำรำพื้นเมืองภาคเหนือ	อธิบาย
	ทำรำที่มีการผสมผสานทำรำพื้นเมืองภาคเหนือท่าบิ๊ดบัวบาน กับทำรำบัวชูฝัก นำมาปรับใช้ในการแสดง
	ทำรำที่มีการผสมผสานทำรำพื้นเมืองภาคเหนือท่า รำวงกลาง กับทำรำวงบนแบบฟ้อน นำมาปรับใช้ในการแสดง

ตารางที่ 4 ตัวอย่างการออกแบบท่าที่ใช้ในการแสดง

ที่มา: คณะผู้สร้างสรรค์ , 12 มกราคม 256

ทำร่ำร่วมสมัย	อธิบาย
	ทำที่สร้างสรรค์ชิ้นใหม่ การใช้ร่างกาย บางส่วน รวมไปถึงการหยุดนิ่ง เพื่อน นำเสนอทำร่ำ เป็นกลีบดอกทรงผิ้ง
	ทำที่สร้างสรรค์ชิ้นใหม่ การใช้พื้นที่ ด้านล่างในการแสดง ทำนั้งน้อมสำนึกใน พระมหากรุณาธิคุณ

ตารางที่ 5 ตัวอย่างการออกแบบท่าที่ใช้ในการแสดง

ที่มา: คณะผู้สร้างสรรค์ , 12 มกราคม 2566

การประเมินผลการแสดง การนำเสนอผลงานการแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย “บุปผชาติทศราชา” คณะผู้สร้างสรรค์ได้ทำการนำเสนอการแสดงในงานประกวดศิลปะหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 71 จัดโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมินผลงานดังนี้

1. ดร.ชวลิต สุนทรานนท์ นักวิชาการละครและดนตรีทรงคุณวุฒิ สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร
2. ผศ.พิสิษฐ์ บัวงาม หัวหน้าภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
3. นางวารุณี พรหมฝ่าย ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ป่า

โดยสรุปการประเมินผลและการวิพากษ์การแสดงได้ดังนี้

การสร้างสรรค์การแสดงในครั้งนี้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีเป็นการสร้างสรรค์ที่ไม่ได้ทำให้สิ่งที่มีอยู่เดิมเกิดความเสียหายทั้งจากการนำเสนอและตีความใหม่ การแสดงสามารถทำให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวได้ง่าย

การนำทฤษฎีนาฏศิลป์ร่วมสมัยมาใช้ในการออกแบบท่า ถือว่าเป็นการทดลองที่ได้ผลดี มีความน่าสนใจ เนื่องจากมีการผสมผสานท่ารำและท่าเต้นจึงเกิดเป็นท่าทางที่แปลกใหม่ มีความลงตัวในการนำเสนอและยังคงเห็นถึงกลิ่นอายความเป็นไทย หากแต่มีการผสมผสานท่าเต้นที่เป็นสากลมากเกินไปในบางช่วง แนะนำให้มีการใส่มือจีบ หรือตั้งวงเพิ่มเติม

การคัดเลือกผู้แสดง ถือว่ามีความเหมาะสมกับรูปแบบการนำเสนอการแสดง เพราะนักแสดงแต่ละคนมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ทำให้การแสดงมีความน่าสนใจและเป็นระเบียบได้ชัดเจนมากขึ้น

เครื่องแต่งกายมีความเหมาะสมกับการแสดง และสามารถนำเสนอให้เห็นถึงความสอดคล้องกับต้นรวงผึ้งที่ต้องการจะนำเสนอ ผู้สร้างสรรค์สามารถเลือกใช้สีที่เป็นเอกลักษณ์ของต้นรวงผึ้งมาใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกายได้อย่างลงตัว หากแต่เครื่องประดับดินปั้นที่ไหลข้างซ้ายแนะนำให้เอาออกเพื่อไขว้ลายของเสื้อ และคอเช็ตขึ้นใหญ่เกินไป

เพลงที่ใช้ในการแสดง ผสมผสานเสียงดนตรีไทยกับดนตรีสากลได้อย่างลงตัว หากแต่ช่วงเปิดการแสดงไม่ควรเป็นเสียงกลองเปิงมาง เพราะเป็นการนำเสนอเรื่องราวของดอกไม้ประจำพระองค์

อภิปรายผล

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยครั้งนี้ยังถือเป็นการทดลองนำทฤษฎีนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยมาใช้ในการสร้างสรรค์ เป็นการรวมเอานาฏศิลป์ไทยแบบจารีตและพื้นเมืองมาพัฒนาร่วมกับนาฏศิลป์สากล เพื่อทดลองสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบที่แปลกใหม่ ความเป็นอิสระของการขยับร่างกายมากขึ้น เช่นนี้ สอดคล้องกับนิยามนาฏศิลป์ร่วมสมัย ของจอร์น มาติน (John Martin, 1933) ที่กล่าวว่านาฏศิลป์ร่วมสมัยนั้นแสดงถึงความสนใจที่ที่มีความเป็น “ปัจเจกนิยม” และถอยห่างจากรูปแบบหรือแบบแผนการกำหนดท่าทางตามมาตรฐานต่าง ๆ

ไม่ว่าจะเป็นการค้นสด การทดลองผสมท่าทางที่มีท่ารำ เข้าไปปรับเปลี่ยนการเต้น ทำให้การแสดงร่วมสมัยได้รับการจำกัดขอบเขตและรูปแบบการนำเสนอ นำไปสู่การแสวงหาการทดลองใหม่ในอาณานิคมที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน อีกทั้งมีความต้องการทำให้เกิด “ความทันสมัย” ในช่วงเวลานั้นอยู่ตลอดเวลา (Noisette Philippe, 2011) จึงไม่น่าแปลกใจที่จะเห็นอิทธิพล แรงบันดาลใจ หรือแรงผลักดันของ ศิลปินนักเต้นนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่มีการสร้างสรรค์ด้วยการผสมผสานแนวทางการเต้นใหม่ กับรูปแบบการเต้นและทักษะที่ตนเองคุ้นเคย อีกทั้งเห็นความพยายามที่จะสอดแทรกความเป็นวัฒนธรรมที่แสดงอัตลักษณ์เฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบของวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์การแสดงนั้นพบว่า กระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยชุด “บุปผชาติทศราชา” สามารถวิเคราะห์ได้เป็น 4 องค์ประกอบที่ได้นำเสนอไปแล้วในข้างต้น ซึ่ง 4 องค์ประกอบนี้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยชุด “บุปผชาติทศราชา” ให้เกิดขึ้น โดยคณะผู้สร้างสรรค์ได้นำต้นรวงผึ้ง พันธุ์ไม้ประจำพระองค์มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ครั้งนี้ มีการกำหนดรูปแบบการแสดง ท่ารำ เครื่องแต่งกาย และเพลงประกอบการแสดง ซึ่งมีการผสมผสานรูปแบบการแสดงทั้งไทย พื้นเมือง และสากลไว้ในทุกขั้นตอนของการสร้างสรรค์ โดยเลือกนำเสนอผ่านรูปแบบการแสดงร่วมสมัย ซึ่งคณะผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดอัตราส่วน 70 : 30 เพื่อให้เกิดความสมดุล และกลมกลืน เป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ให้งานแสดงแบบขนบนิยมของไทย ซึ่งมีประเด็น รูปแบบและวิธีการสื่อสารในรูปแบบที่เข้ากับยุคสมัย ทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น โดยไม่เกิดการลดทอนคุณค่าเดิมของงานขนบที่สืบทอดกันมานาน

ข้อเสนอแนะ

1. กระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยชุด “บุปผชาติทศราชา” ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นเป็นที่รู้จักแก่สาธารณะชนอย่างกว้างขวาง
2. การกำหนดรูปแบบการแสดง ท่ารำ เครื่องแต่งกาย และเพลงประกอบการแสดง ซึ่งมีการผสมผสานรูปแบบการแสดงทั้งไทย พื้นเมือง และสากลไว้ในทุกขั้นตอนของการสร้างสรรค์ โดยเลือกนำเสนอผ่านรูปแบบการแสดงร่วมสมัย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2563). วัฒนธรรมไทย: ศิลปะการแสดงของไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

ธนกร สรรยวราภิภู. (2558). กระบวนการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9 (2), 17-29

ณัฐนันท์ จันนินวงศ์. (2560). การออกแบบลีลานาฏยศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติปี พ.ศ.2533. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นราพงษ์ จรัสศรี. (2548). ศิลปินโพสต์โมเดิร์นแดนซ์ใน ประวัติศาสตร์นาฏศิลป์ตะวันตก. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พีรพงศ์ เสนไสย. (2546). นาฏยประดิษฐ์ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กทม.: ประสานการพิมพ์.

สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์. (2562). ลักษณะและการปลุกต้นรวงผึ้ง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์.

อภิธรรม กำแพงแก้ว. (2544). งานออกแบบท่าเต้น. วารสารศิลปกรรมศาสตร์, 9 (1), 21-28.

John Martin. (1933). The Modern Dance. Dance. New York: Dance Horizons

Noisette Philippe. (2011). Talk about Contemporary Dance. Flammarion